

**БЪЛГАРО-СРЪБСКО АКАДЕМИЧНО
СЪТРУДНИЧЕСТВО В ЕТНОЛОГИЯТА И
ФОЛКЛОРИСТИКАТА. ДВАДЕСЕТА ГОДИШНИНА
НА ЕТНО-КУЛТУРОЛОЖКАТА РАБОТИЛНИЦА В
СВРЛИГ**

Станка Янева

**BULGARIAN – SERBIAN ACADEMIC
COLLABORATION IN ETHNOLOGY AND FOLKLORE
STUDIES. 20th ANNIVERSARY OF THE ETHNO-
CULTURAL WORKSHOP IN SVRLIG**

Stanka Yaneva

Abstract

The ethno-cultural workshop in Svrlig (Eastern Serbia) has an important place in the Bulgarian-Serbian academic cooperation in the field of ethnology and folklore studies. On the occasion of the twentieth anniversary of the workshop in Svrlig, a jubilee international conference took place. This text is an attempt to take stock of what has been done over the past two decades.

Key words: *Bulgarian-serbian academic collaboration, ethnology, folklore studies, Balkan studies*

Етно-културоложката работилница в Сврлиг (Източна Сърбия) заема важно място в българо-сръбското академичното сътрудничество в областта на етнологията и фолклористиката. По повод на двадесетата годишнина на работилницата в Сврлиг се проведе юбилейна международна конференция. Този текст е опит за равностметка на извършеното през изминалите две десетилетия.

Идеята за създаването на „Етно-културолошка радионица, Сврлиг“ се ражда през 1994 г. и същата година организацията е регистрирана. Тя си поставя за цел да стимулира научните изследвания на тема „Духовната и материалната култура на населението в Източна Сърбия и съседните области“, както и да организира и провежда проучвания на обичаите и народния живот. Дейността на работилницата под ръководството на проф. Сретен Петрович се фокусира върху научни изследвания и публикуване на монографии, студии и статии, посветени преди всичко на културата на Източна Сърбия. Съществен дял в

тази активност имат проведените между 1994–2004 г. в Сврлиг симпозиуми и ежегодното издаване на Етно-културолошки зборник. Първият симпозиум, проведен през август 1994 г., очерта най-общата рамка на тематичното поле на последващите научни срещи и издадените сборници – културата в Източна Сърбия и съседните области. Акцентът и в научните форуми, и в публикуваните сборници и монографии през този двадесетгодишен период, беше изследването главно на явленията в традиционната култура в посочения ареал. През последните години тематичният кръг беше разширен с включване на нови научни проблеми и проучвания и в други, предимно балкански региони.

Симпозиумите и последващите сборници привлякоха вниманието на учени от различни направления. За по-всеобхватно проучване на проблемите на традиционната култура бяха канени като участници в научните срещи и като автори в отделните сборници специалисти от различни научни сфери, които споделяха резултатите от своите културоложки, етнологички, археоложки, етномузиколожки, философски, филологически, социологически, езиковедски, фолклорни, изкуствоведски и други изследвания в областта на традиционната култура. Участваха учени от Сърбия, България, Македония, Русия, представлящи университети, научни институти и музеи. Това доведе до представянето на широк спектър от гледни точки и анализи на явленията и по-добро опознаване и разкриване на тяхната същност. Имахме възможност да споделим информация и опит, да научим повече за различните тенденции, направления и школи. Резултатите от тези срещи бяха отразявани в отзиви в различни издания, включително и в сп. Българска етнология, издание на Етнографския институт с музей (от 2010 г. Институт за етнология и фолклористика с етнографски музей при БАН).

Последната научна среща се състоя през 2014 г. в гр. Соко Баня, като до този момент бяха проведени десет конференции. Ще припомня и някои от темите на тези срещи: 1. Обичаите от жизнения цикъл; 2. Календарни обичаи; 3. Природата в обичаите и вярванията; 4. Слава и други сродни празници; 5. Народното творчество в обичаите и вярванията, 6. Етнокултурологически изследвания; 7. Митичен свят и култови места; 8. Продължение на същата тема и в осмата конференция, доминирана вече от дискусия върху публикуваните материали; 9. Методологически проблеми на проучванията на традиционната и съвременната култура; 10. Обсъждане и дискусия по зададената в предишната година тема.

Изданието на Етно-културоложката работилница – Етно-културоложки сборник – продължи да излиза ежегодно, развивайки заложените още в началото идеи и разширявайки тематичния кръг с актуални научни търсения. То предоставя възможност на авторите за свободен избор на конкретни изследователски проблеми. Освен отпечатването на статии и доклади, сборникът информира редовно за работата на Етно-културоложката работилница в Сврлиг, за нови проучвания и публикации, като включва също хроника на научните събития,

отзиви за проведени научни форуми и нови публикации, отразени в различни издания.

Идеята за сравнителен анализ между културните явления в съседни страни, подсказана от ръководителя на работилницата, проф. Сретен Петрович, беше стимулираща за участниците в симпозиумите и авторите в сборниците и доведе до очакваните резултати: анализи на различията и сходството на съседните балкански култури. Този подход и намеренията на организаторите на научните срещи бяха от особена значимост за извеждане на културните и националните специфики. Постигна се по-добро познаване и на двете култури (българската и сръбската) благодарение на сравнителното изследване. В резултат днес знаем повече както за нас, така и за другите, научихме повече за културата на съседните райони, отвори се по-добър достъп до проучванията, изследователските теми и резултати от работата на нашите колеги, до специализираната сръбска литература. Привлечено беше вниманието ни към съседните култури, помагахме си при изясняването на едни или други проблеми. В общите цели на изследователските теми това беше възможност за обмен на идеи и научна информация, за съпоставителен анализ на важни процеси в културата на двете съседни страни.

Теоретичните анализи, представени в конкретните изследвания, бяха постигнати както с помощта на насочващите разнообразни теми, така и поради свободата на участниците да изберат предпочитани и адекватни за конкретното си изследване методи и гледна точка. Дългогодишната работа по избраните теми позволи да опознаем собственото си културно наследство по-дълбоко, да насочим вниманието си и към слабо проучени явления, включително и режимите на неговото използване в съвременността.

Наред с провеждането на симпозиумите на участниците беше осигурена възможност за теренни наблюдения, реализирани в селата около Сврлиг. Бяха проведени свободни разговори с местното население, твърде гостоприемно и отзивчиво към интереса на учените.

Срещите, провеждани в Сврлиг, и последната от тях в Соко Баня, дадоха възможност за активен научен обмен на информация между специалисти с различни интереси и обогатиха емпиричните, методологически и научни знания и изследователски инструменти. Тези контакти бяха от взаимен интерес на участниците в симпозиумите и нерядко споделяната информация допълваше или коригираше съответните научни търсения и подходите към изучаването на културата. Перфектната организация на срещите създаде много добри условия за работа и приятелска атмосфера за взаимното опознаване на колегите. Междудличностните контакти бяха взаимно полезни и много от тях доведоха и до други научни инициативи. Тъкмо съвместната ни работа в Сврлиг даде началото на много от участията на колегите от двете страни в различни научни форуми, проекти, издания, теренни проучвания. С мнозина от тях работим и до днес – например проф. Сретен Петрович, проф. Драган Жунич, проф. Неделко

Богданович и с колеги от Етнографския институт в Белград. Всички тези контакти се оказаха особено ползотворни. Създадох се трайни и полезни колегиални и приятелски отношения. Мисля че до голяма степен това взаимно опознаване предопредели и направи възможно дългогодишното ни сътрудничество с колегите от Етнографския институт в Белград, с които в продължение на години работихме по общи проекти, фиксирани с договори между Българската академия на науките и Сръбската академия за наука и изкуство, по няколко теми – „Жизненият цикъл”, „Културно наследство и национална идентичност”, „Всекидневната култура на българите и сърбите в постсоциалистическия период”. Дългогодишната ни обща работа с Университета в Ниш по друг проект – „Традиционна естетическа култура”, под ръководството на проф. Драган Жунич, също е своеобразно продължение на съвместните изследвания на културите на двете съседни страни. Резултат от тези контакти са участия в редица конференции, провеждани в България и в Сърбия и издаването на поредица от сборници. Мнозина от колегите от България, както и от Сърбия, продължават да си сътрудничат в различни научни прояви, запазвайки добрите си етични колегиални отношения през всички тези години – от първия симпозиум в Сврлиг до днес. Междувременно бяха привлечени автори от различни поколения, нови имена, нови теми и подходи към изследването на културните явления в миналото и днес.

Специално и с огромна благодарност трябва да се отбележи изключителното гостоприемство на хората от Сврлиг, тяхната любезност и отзивчивост. Незабравим спомен остави особено първото посещение в града, изключителното доброжелателство и ентузиазираност при посрещането ни. Не само на организаторите, но и на съпричастните към симпозиума граждани с тяхната готовност за съдействие дължим изключително приятната атмосфера и отлични условия за работа. И в моменти на кризи ние бяхме добре дошли в малкия, чист и подреден град Сврлиг. Много топло беше посрещането на участниците в симпозиума и в селата, където се проведеха интервюта с местните хора. Разбира се, най-голяма благодарност трябва да отдадем на организаторите от Етно-културолошката радионица и по-специално на неуморните проф. Сретен Петрович и Раде Милойкович, както и на спонсорите, с чиято помощ бяха реализирани научните срещи и публикуването на докладите.

доц. д-р Станка Янева
E-mail: janeva_@abv.bg